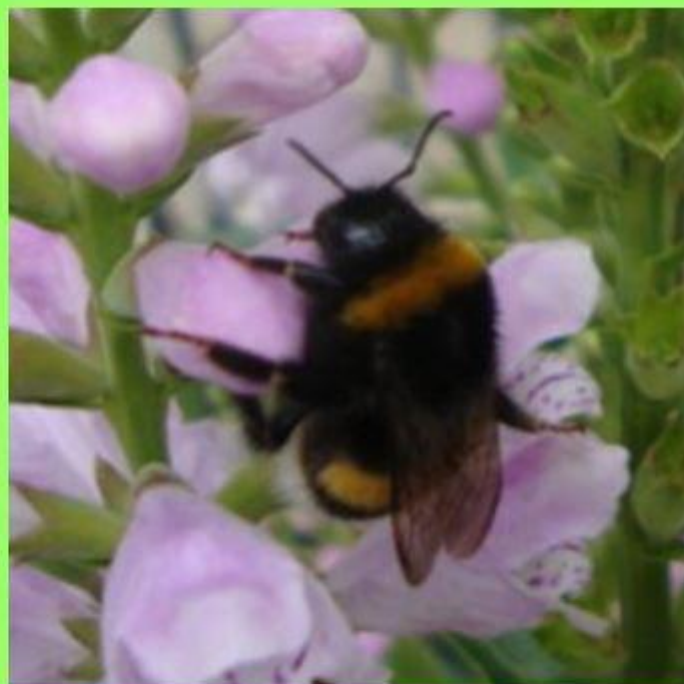

Vereniging voor natuur- en milieu-educatie
Sinds 1984

hardenberg
gramsbergen

DE HOMMEL

September 2014

Negentiende jaargang
Verschijnt 5 x per jaar

Nummer 4

De inhoud van deze Hommel

3	Voorwoord
4	Hommelzoekers; vacature redacteur
7	Ledenbestand; plantenweetje 38: bolderik
8	Leukste natuurbelevissen of waarnemingen
9	In memoriam Jenny Roerdink
10	Wandeling biodiversiteit
11	Dierengezegdes
13	De spreekw, deel 1
15	Vogelweetje 50: appelvink
16	Bestuurlijke verklaring
17	Verslag ingelaste ledenvergadering
18	Verslag van het gesprek met Tinus Ekkelenkamp
19	Dankwoord van en aan Wiebe Tolman; oproep redacteur
21	Wat is een mallejan?
22	IVN-er stellen zich voor: Jan van Hoek
23	Vervolg IVN-ers stellen zich voor
24	Natuurgebied Het Engelandse Bos
25	Naar het Borkener Paradies op 14 mei 2014
26	Jaarlijks uitje voor vrijwilligers en bestuur
27	Fotoimpressie Noorderleeche en Franeker
28	De mooiste APP's
29	Plantenweetje 39: gele lis
30	Buitengroetjes: Veranderingen
31	De hommel in De Hommel
33	Programma avond met Ruben Smit
35	Uit de oude doos Rinke Tolman
36	Vogelweetje 51: de zwarte roodstaart
37	JS'sje: Uilenpraat
39	Collendoornjournaal
40	Naar het Borkener Paradies op 7 mei 2014
41	Vrijwillig landschapsonderhoud
42	Open haardhout
43	Bestuur, contactpersonen en ledenadministratie

**Het IVN draagt bij aan een duurzame samenleving door
mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap**

Voorwoord van de waarnemend voorzitter,

In de vlinderwereld is de ‘junidip’ een bekend fenomeen. Onverwacht werden ook de IVN leden van de afdeling Hardenberg/Gramsbergen geconfronteerd met een ‘bestuurlijke junidip’. Elders in deze *Hommel* wordt u uitgebreid geïnformeerd over deze onvoorziene en ingrijpende ontwikkeling. Onze vereniging staat bekend om zijn *daadkracht*. Dat geldt dus ook voor de *veerkracht* van de vereniging. Het is dan ook mijn verwachting dat de afdeling succesvol zal herstellen van deze zomerse tegenslag.

Over daadkracht gesproken. We mogen terugkijken op een actief eerste halfjaar. Het jaar is begonnen met een lezing over het jaarthema biodiversiteit. Er volgden lezingen en excursies met allerlei invalshoeken: mossen, bomen, reptielen en amfibieën, vlinders en libellen. Het jaarlijkse natuurontbijt in de Lange Kampen was informatief, stemmig en vooral lekker. Het meerdaagse weekend was uitermate afwisselend, zonnig en volgens de deelnemers om door een ringetje te halen. Wiebe Tolman leidde vele enthousiaste natuurliefhebbers letterlijk naar paradijselijke oorden: het Borkener paradijs. Met de leden van het landschapsonderhoud werd een dik verdiend uitje ondernomen naar het natuurgebied Noorderleech en het planetarium in Friesland. Het weer was vaak super, maar soms ook niet. Bij het jaarlijkse dauwtrappen tijdens Hemelvaart stond het dauw tot aan de enkels, en niemand kwam daarvoor uit zijn bed. Persberichten noodzakelijk voor een goede opkomst, werden soms niet geplaatst waardoor sommige excursies geen deelnemers trokken. Jammer.

De ledenvergadering in maart werd uitermate goed bezocht en na de pauze ontstond een geanimeerde discussie over de zin en onzin van de “nieuwe wildernis”. Het debat eindigde met een vraag naar de bekende weg: “willen we *meer* of *minder* natuur?” Het antwoord van de aanwezige IVN-leden laat zich gemakkelijk raden.

Met nog een halfjaar te gaan in 2014 wil ik -veerkrachtig- het volgende bepleiten: *dat smaakt toch naar meer?*

John Roeden.

Schilderij op de kunstmarkt in Hengelo

H O M M E L Z O E M E R S

De IVN afdeling is op zoek naar een nieuwe redacteur.
Van hem of haar wordt het volgende verwacht:

- * Inhoudelijk zorgen voor voldoende copy
- * Zelf ook bijdragen leveren aan de inhoud
- * Het blad samenstellen en sturen naar de drukker
- * Contact houden met de drukker
- * De krantjes bundelen en verspreiden naar de bezorgers
- * De krantjes die verzonden moeten worden posten
- * Contacten onderhouden met de adverteerders

Kunt U ons op deze wijze helpen? Neem dan contact op met de redactie:

Jacqueline Slootweg, Boerendijk 14, 7692 PB Bergentheim,
telefoon 0523-250893, E-mail: cockenjac.slootweg@gmail.com

U kunt De Hommel in kleur bekijken op internet. Ga naar ivnhardenberg.nl en klik vervolgens op: Over IVN > Communicatie > De Hommel

De volgende Hommel komt uit in de maand november 2014.

U kunt uw kopij insturen tot uiterlijk 15 oktober 2014.

Aan te leveren artikelen graag in Word, lettergrootte 11, lettertype Times New Roman. Grootte (inclusief spaties) maximaal 2500 tekens zonder foto en 2300 tekens met foto.

Foto's per mail los aanleveren

Handgeschreven artikelen mogen ook.

Kopij bij voorkeur naar e-mailadres:

dehommel@ivnhardenberg.nl

De redactie dankt u al vast voor uw bijdrage.

Gesponsord door

Rabobank

verrassend
&
origineel

ROEL
VANDENBIGGELAAR
BLOEMEN & WONEN & CADEAUS

EUROPAWEG 21-23
7772 BN HARDENBERG
TELEFOON 0523-271400

Auto verzekeren Bij Vrieling

Bereken uw premie op
www.bijvrieling.nl

Leden bij IVN

IVN Hardenberg-Gramsbergen behoort tot de grootste natuurverenigingen van ons land. Wij hebben momenteel meer dan 370 leden, naast 30 jeugdleden en 30 donateurs. Hieronder begroeten we de nieuwe leden, die zich onlangs hebben aangemeld.

Nieuwe jeugdleden:

Geen

Nieuwe leden:

Mevr. Rolinka Godeke. Hardenberg

Mevr. Gitta Luiten, Schuinesloot

Nieuwe donateurs:

Geen

Wie van de IVN leden meldt het volgende nieuwe lid aan? Op naar 400 leden!

Steun de doelstellingen van onze vereniging en van het landelijke IVN.

Steun natuur, milieu en landschap!

Alle info bij de ledenadministratie; zie ook de verenigingsinfo achter in dit blad!

*Hartelijk welkom
natuurliefhebbers!*

*Wij hopen dat u zich
gauw thuis zult voelen in
onze vereniging!*

Plantenweetje 38

De **bolderik** (*Agrostemma githago*) behoort met de koekoeksbloemen en de silenesoorten tot de anjerfamilie. De roze bloemen hebben een opvallend kenmerk: de lange en smalle groen gekleurde 5 kelkblaadjes bevinden zich precies tussen de 5 roze kroonblaadjes en overtreffen deze ook in lengte.

Vroeger kwam de bolderik in gezelschap van klaprozen en korenbloemen veel voor in graan-

velden. De zaden van de bolderik zijn echter giftig en daarom mochten ze niet tussen de graankorrels zitten, want in dat geval weigerde de bakker de aangeboden hoeveelheid. De boer deed dan ook alle moeite om de aanwezigheid van bolderik te voorkomen door het zaaigoed daarop te controleren. Later hebben goed werkende schoningsmachines dit werk uitgevoerd en zo kon het gebeuren dat de bolderik bijna geheel uit onze natuur is verdwenen. Bijgaande foto werd gemaakt in een wegberm aan de Veenlandweg in de buurtschap Brucht. Het zaad van de bolderik laat zich gemakkelijk opvangen en uitzaaien. En zo hebben we relatief veel bolderik gekregen op "onze" rotonde aan de Burgemeester Schuitemstraat en in het kruidenveld in Collendoorn. Wel jammer dat de bloeitijd van bolderik kort is en maar een paar weken duurt.

DE LEUKSTE NATUURBELEVENIS OF WAARNEMING VAN DE MAAND.

Heeft u in de natuur iets leuks of iets bijzonders meegemaakt? Laat anderen daar dan van meegenieten en stuur uw bericht - graag met foto - naar de redactie en wij maken er melding van.

Eén van onze leden vond in de natuur een klierder geleiachtige stof met zwarte puntjes erin. Ze nam er een foto van en vroeg de redactie: wat is dit?

Antwoord: dit is het zogenaamde sterrenschot, meestal afkomstig van een reiger, soms van een marterachtige. De predator heeft een “zwangere” kikker ingeslikt, maar hij krijgt daar last van, want de eitjes van de kikker gaan in het lichaam van de predator opzwellen. De predator gaat zich vervolgens van zijn maaginhoud ontdoen, waarbij de klierder geleiachtige stof wordt uitgekotst. Vroeger kon men dit verschijnsel niet verklaren en noemde men het “heksensnot”.

De vrijwilligers van het landschapsonderhoud ontdekten bij hun clubgebouw De Steenuil dat in één van de kleine nestkastjes een zwarte roodstaart zat te broeden. Deze soort staat niet bekend als een echte holenbroeder. Meestal broeden zij in oude gebouwen of onder afdaken. Maar in dit geval dus in een klein nestkastje. Ondanks de werkzaamheden van de groep vrijwilligers kwamen er 6 jonge roodstaarten groot. Een tweede ronde werd grootgebracht in een oude klomp. Zie het verslag op blz. 36.

IVN lid Bert Stegeman fotografeerde op het nieuwe gedeelte van het industrieterrein Broeklanden de vrij zeldzame bandheidlibel. Vanuit het zuiden kwam deze soort voor het eerst in 1995 boven de grote rivieren in Nederland voor. Het is met recht een zogenaamde rode lijst soort.

Het verschil tussen mannetje en vrouwtje zit in de kleur van het achterlijf. Op de foto duidelijk een vrouwtje met haar geel/oranje gekleurd achterlijf.

Bij het mannetje is dit onderdeel meer rood van kleur. Beide geslachten hebben de mooie donkere band in het uiteinden van de vleugels.

In memoriam

Op 8 juni overleed ons lid Jenny Roerdink-Schuijzen. Zij maakte in de jaren 1994-1997 deel uit van het IVN afdelingsbestuur. Jenny was naast natuurliefhebber vooral een liefhebber van tuinplanten. De prachtige tuin rond haar woning aan de Gramsbergerweg was daar het levende bewijs van. Wij danken Jenny voor haar bijdrage aan onze vereniging. Zij bereikte de hoge leeftijd van 90 jaar.

Ter gelegenheid van ons dertigjarig bestaan is het bestuur er in geslaagd om een topfotograaf naar Hardenberg te laten komen. Op 23 oktober zal **Ruben Smit** voor onze afdeling een avond verzorgen in de theaterzaal van camping "De Zandstuve", Grote Beltenweg 3 in Hardenberg. Heeft U al een kaartje?

I.V.N. Voor U die van de natuur houdt

Onze IVN site
www.ivnhardenberg.nl
wordt gehost en gesponsord door
Ekkelenkamp Websolutions.
Wilt u meer weten over
dit internetbedrijf?
kijk dan op **www.ekkelenkamp.nl**.

Film en korte wandeling biodiversiteit 30 maart

Rutger Bremer

Bij het begin van deze bijeenkomst werd eerst stil gestaan bij Egbert Pullen die vorig najaar overleden is. Egbert was sinds zijn vroegste jeugd een groot natuurliefhebber met grote deskundigheid op het gebied van flora en fauna en heeft zich bijzonder ingezet om de kennis en de bescherming van de natuur te vergroten. Voor deze grote verdiensten heeft Egbert vorig jaar het Groene Lintje ontvangen. Ook heeft hij aan de wieg gestaan van IVN Hardenberg en van de Stichting Natuurbehoud Overijssel. Een nalatenschap die van grote waarde is. Het onderwerp soortenrijkdom van deze ochtend past dan ook zeer goed bij zijn persoon. Bijzonder was dat bij deze bijeenkomst ook mevrouw Pullen, (schoon) kinderen en kleinkinderen aanwezig waren.

Natuurgids John nam ons aan de hand van verschillende korte filmpjes mee naar de wereld van achtereenvolgens libellen, vlinders, vogels, mossen en korstmossen en wilde planten. Elke film laat zien of deze wereld in Nederland voor de betreffende groep er groter of kleiner op is geworden door de klimaatverandering in samenhang met de intensieve landbouw. Dat laatste zorgt voor overbemesting, ontwatering, een kaal agrarisch landschap en de versnippering van natuurgebieden. John hield bij elke film een korte inleiding en nabespreking.

Het klimaat is aan het veranderen, de lente is vroeger, de zomers zijn warmer, er valt meer neerslag en de gemiddelde jaartemperatuur stijgt. Dieren en planten die weinig eisen stellen en zich goed en snel verplaatsen kunnen toenemen. Zuidelijke soorten breiden zich in hoog tempo uit in noordelijke richting. Minder mobiele en gespecialiseerde dieren en planten nemen af. De fijnproevers verdwijnen en de gemakkelijke soorten nemen toe. Dat heeft voor elke groep weer andere gevolgen. Zo lijkt de klimaatverandering bijvoorbeeld voor libellen, goede vliegers, vooralsnog gunstig uit te pakken. Vlinders echter gaan wel voor 25 % procent vooruit maar voor 75 % achteruit.

De goede vliegers en generalisten onder de vlinders nemen toe en hun grenzen schuiven noordwaarts op, maar de specialisten onder de vlinders en de vlinders die zich niet goed kunnen verplaatsen en geen goede leefgebieden kunnen vinden nemen af. Na de film gingen we naar de Rheezer Maten.

John had een aantal delen van planten uit zijn natuurtuin meegenomen. Aan deze planten was te zien dat de lente al vroeg was begonnen. Tijdens deze wandeltocht kwamen wij ook langs de bank die geplaatst is ter ere van Egbert en die uitzicht biedt op het bijzonder mooie rivierduincomplex 'De Hui', een onderdeel van het natuurreservaat de Rheezer Maten. Tijdens de tocht ontdekten we verschillende planten die al in bloei waren, waaronder bijvoorbeeld de pinksterbloem. Het werd helaas al weer snel tijd om naar huis te gaan, maar wel met het goede voornemen om volop van de lente te genieten.

Om thuis te lezen:

Boek en DVD Opgewarmd Nederland

Boek Winterflora bomen en struiken

Dierengezegdes

Wiebe Tolman.

Er zijn in ons taalgebruik veel gezegdes die betrekking hebben op dieren. "Zo bang als een wezel" en "Zo doof als een kwartel" zijn er enige voorbeelden van. De lijst wordt echter aangevoerd door de haas.

Bijvoorbeeld:

Haasje over spelen: *een spelletje doen.*

Het haasje zijn: *het slachtoffer zijn.*

Het hazenpad kiezen: *er snel vandoor gaan*

Een hazenslaapje doen: *een kort dutje doen.*

Een hazenhart hebben: *erg bang zijn.*

Hij heeft haas gegeten: *hij gedraagt zich laf.*

Er als een haas vandoor gaan: *snel wegvlugten.*

Mijn naam is haas: *ik weet van niks, of : ik wil er niets mee te maken hebben.*

Kijken hoe de hazen lopen: *afwachten hoe iets zich ontwikkelt.*

Met onwillige honden is het slecht hazen vangen: *het is moeilijk met mensen samen te werken die niet willen, of die niet gemotiveerd zijn.*

Je weet nooit hoe een koe een haas vangt: *je moet maar afwachten hoe een zaak zich kan ontwikkelen.*

Vele honden zijn der hazen dood: *voor de overmacht moet je bezwijken.*

Wie de meeste hazen schiet eet er vaak het minst van: *echte verdiensten worden vaak slecht beloond.*

Wie op twee hazen jaagt vangt er geen enkele: *je moet je nooit op twee zaken tegelijk concentreren.*

Wat een vos niet weet, weet een haas ook niet: *je kunt iets niet weten als het je nooit verteld is.*

Gebraden hazen lopen de slaper niet in de mond: *als je niet werkt blijf je arm.*

Een slak op de goede weg wint het van een haas op de verkeerde: *je kunt beter langzaam iets goed doen dan haastig het verkeerde.*

Oude hazen kennen de stroppen: *ouderen zijn door ervaring wijs geworden.*

De haas is graag waar hij geworpen is: *men is graag in z'n geboortestreek.*

Daar men 't minst verwacht, springt een haas uit de gracht: *wees altijd verdacht op onverwachte wendingen.*

Die vangt geen haas meer: *die is slecht ter been.*

Blijft nog over het fenomeen *Paashaas*. Volgens meerder verhalen uit de oudheid heeft de godin Ostara ooit een jong vogeltje gevonden dat niet goed kon vliegen. Zij heeft dit vogeltje toen veranderd in een haas. Deze haas legde eens per jaar, met Pasen, gekleurde eieren en hij verstopte deze voor de kinderen.

GEWOON DE BAANDER

Bij de Baander kennen ze nog de smaak van vroeger. Heerlijke en eerlijke biologische groentes en vlees voor stoofschotels.

En natuurlijk voor elke gelegenheid een smaakvol pakket.

De Baander Krommesteeg 1

77712 AV Hardenberg

Tel. 0523-273755

www.streekproductendebaander.nl

Web www.gaasbeekmedia.nl

Druk

Print

Sign

Sjop

Bezoekadres Bruchterweg 13
7772 BD Hardenberg

Telefoon 0523 - 27 11 46

E-mail print@gaasbeekmedia.nl

Web www.gaasbeekmedia.nl

De Spreeuw (*Sturnus Vulgaris*) deel 1

Een gezonde berk, recht en toch iets uit het lood staand, aan de rand van het bos. Te gezond, er is geen nestelruimte voor holbewoners. Bosbeheer, alles veel te netjes. Niets is ziek, rot of staat op het punt om te vergaan.

Een bos is geen park, laat de natuur zijn werk toch doen. Inwateren, rotten, omwaaien, stukhakken, schuilplaats, voedselvindplaats. Bomen, levend en dood, maken het echte bos.

“Rot bos, te gecultiveerd”, denk ik. Zoek in mijn schuur naar hout. Wat een chaos, alles is her en der neergelegd. Breek zowat mijn benen. In een hoek staan zwaar eiken planken, vloerdelen. Mooi, dat wordt een robuuste kast. Eentje voor spreeuwen. Zo’n kast heb ik nog niet gemaakt. Meten, zagen, boren, schroeven, goed hout, goede schroeven. Geen gespijker, kwaliteit, eikenhout, stevig dak, met dakleer, niets is me te gek.

Een super-de-luxe kast voor de spreeuw. Een zwaar onderschatte en ondergewaardeerde vogel. Neem alleen zijn naam al: *Sturnus Vulgaris*. *Vulgaris*, alledaags, voor de onwetenden en spreeuwenhaters onder ons wellicht. Fraaie ranke vogel, schitterend getekende vleugels, zwart met een randje, spikkels op een donker blauw-paars-groen metallicachtig verenkleed.

De spreeuw, de gespikkelde, prachtvogel. De ladder tegen de berk, de luxe kast op drie meter hoogte bevestigd. De opening op oost-noordoost en met de uitvliegroute over een weiland. Kom op spreeuw, huisvest je in je nieuwe domicilie. Heb je ooit zo’n mooi onderkomen gevonden? Beukensnippers op de bodem, geen vocht, geen schimmel, geen ongedierte. De ladder op de schouder, nog één keer omkijken. Heb het lef niet om die droomvilla niet in gebruik te nemen

Sturnus Vulgaris. Voor jou, alleen voor jou, een vijfsterrenkast.

Toon je dankbaarheid, nestel!

(wordt vervolgd)

Henk van Duuren

OVERWEG

JUMPER HARDENBERG

óók goed voor uw tuin !

Dierenspeciaalzaak en Tuinbenodigdheden

Haal het ECOstyle magazine
voor natuurvriendelijk tuinieren.

laat de natuur het werk doen

laat de natuur het werk doen

Hessenweg 17, Hardenberg. jumper@overweghardenberg.nl

Natuurcamping
De Klashorst

Recreëren op of vanuit deze
prachtige natuurcamping is
een aanrader voor elke
natuurliefhebber.

Veel gespotte vogels zijn o.a.:
spechten, mezen, mussen, boomklever, boomkruiper,
oeverzwaluw, grote zilverreiger, roofvogels en uilen.
Maar ook dassen, vossen, reeën en andere zoogdieren
kunt u hier verwachten.

Beleef de natuur met één van onze volgende activiteiten:

Dauwtrappen, Kerstwandeling, Bushcraft Belevingswandeling, Bushcraft Fotopresentatie, Bushcraft voor Kids Verjaardagspartijtje, Workshops Houtsnijden, Bushcraft voor Scholen, Bushcraft op Maat voor diverse Groepen, Het Naar Buiten Familiespel of een Excursierit met de Voerman van Staatsbosbeheer.

Martin Overweg, Rheezerweg 123, 7795 DB Diffelen, tel. 06-1323 1326

E-mail: info@deklashorst.nl

Internet: www.deklashorst.nl ; www.facebook.com/vechtdalbushcraft

Vogelweetje 50:

De **appelvink** (*Coccyzus coccyzus*) is in ons land niet algemeen voorkomend, maar in Hardenberg en omgeving krijgen we deze vogel nog geregeld te zien, vooral aan de stadsrand in de wijk Heemse. Het is een grotere vinkensoort, iets groter dan een spreeuw. De vogel valt vooral op door z'n krachtige snavel. Daaraan gekoppeld zitten krachtige kaakspieren en deze combinatie maakt het mogelijk dat er met gemak ker-

senpitten worden gekraakt. De Duitse naam "kernbeisser" is in deze dan ook veelzeggend.

Merkwaardig genoeg stamt de naam niet af van het woord appel zoals we die normaal kennen, maar van **haagappel**. Hiermee bedoelde men vroeger de vruchtjes van de meidoorn, het hoofdvoedsel van deze vinkensoort. Ook bij deze vruchtjes gaat het om de inhoud van de pitjes. Deze worden ook met gemak gekraakt, waarna het binnenste wordt geconsumeerd.

Tot de streeknamen behoren o.a. kernbijter, kersebijter, steenkraker en de Vlaamse naam is veelzeggend: botbek!

BOEKHANDEL
Kantoorleverancier
& Multimedia
HEIJINK

HARDENBERG

VOOR AL UW NATUUR- EN MILIEUBOEKEN!

VOORSTRAAT 32
TEL. 0523-261392

FORTUINSTRAAT 10
TEL. 0523-261612

Bestuurlijke verklaring

In de maand juni is sprake geweest van een bestuurlijke crisis binnen het IVN. Om alle leden maximaal te informeren over deze crisis en de afwikkeling daarvan is deze bestuurlijke verklaring opgesteld. De verklaring bestaat uit drie delen:\

Een bestuurlijke toelichting, over het ontstaan van de crisis;

Een korte weergave van de hoofdpunten uit de ingelaste ledenvergadering d.d. 25-6;

Een verslag van een gesprek tussen Tinus Ekkelenkamp en een afvaardiging van drie leden. n.a.v. de ledenvergadering.

1. Bestuurlijke toelichting

Op 1 juni hielden wij onze jaarlijkse bestuursdag. Op de agenda stond onder meer een reflectie op onze bestuurstijl: de structuur en cultuur van onze vereniging. Tijdens de discussie werd ook het belang van een goede interne en externe communicatie benadrukt. Bij bijna het voltallige bestuur bestaan al geruime tijd grote zorgen over de kwaliteit van die communicatie. Het aandeel van Tinus, de voorzitter kwam ter sprake en er was, niet voor het eerst, kritiek op zijn manier van communiceren intern en extern. Daarnaast werd, ook niet voor het eerst, ruime waardering uitgesproken over onder meer zijn tomeloze inzet tijdens excursies en landschapsonderhoud.

Het bestuur heeft toen een ernstige fout gemaakt door ook de discussie over het voorzitterschap in de nabije toekomst toe te laten. Het leek logisch om na te denken over een wisseling van het voorzitterschap. Dat wil zeggen een wisseling van rollen. Tinus Ekkelenkamp die de rol van gewoon bestuurslid op zich zou nemen. En Aart Bentsink die de rol van voorzitter op zich zou nemen. Het leek een verstandige wisseling, omdat de verwachting bestond dat daarmee de interne en externe communicatie (ook digitaal) en het technisch voorzitterschap zouden verbeteren.

Al tijdens de vergadering rees het vermoeden dat het bestuur daarmee statutair een regel overtrad. Tinus waarschuwde daarvoor en na raadpleging van het reglement bleek inderdaad dat een nieuwe voorzitter alleen via de algemene ledenvergadering gekozen kan worden. (De reden waarom we ook nu, vandaag, bijeen zijn). Niettemin leek er inhoudelijk gezien, overeenkomst te zijn dat een wisseling van rollen binnen het bestuur, een goede zaak was. Maar nogmaals: onreglementair en dus prematuur. Na de vergadering zijn de ontwikkelingen in een stroomversnelling geraakt. Tinus was het, nadien en bij nader inzien, verre van eens met de gang van zaken in de vergadering en voelde zich persoonlijk geraakt door de voorgestelde wisseling. De overige leden van het bestuur realiseerden zich dat zij te voorbarig waren geweest in hun drang om met name de technische kant van het voorzitterschap te bevorderen.

Er zijn met Tinus, zijn familie en vertegenwoordigers van het bestuur nog gesprekken gevoerd over de gang van zaken, maar Tinus besloot niettemin om zijn voorzitterschap per direct te beëindigen. Uiteraard spijt het het bestuur in hoge mate dat het zo gelopen is en dat mogelijk personen en/of vereniging hier -hopelijk tijdelijk - nadelige gevolgen van ondervinden. En wij bieden Tinus onze excuses aan als hij zich door onze handelwijze gekwetst voelt. De intenties waren goed, er leek consensus te zijn, maar uiteindelijk moet geconstateerd worden dat de uitvoering ongelukkig was.

**Het IVN bestuur, afdeling Hardenberg
25 juni 2014**

2. Verslag op hoofdpunten van de ingelaste ledenvergadering

Na deze bestuursdaad en de aankondiging van Tinus dat hij niet langer voorzitter wenste te zijn is door het bestuur een ledenvergadering uitgeschreven. In deze vergadering kwamen de volgende hoofdpunten aan de orde:

- De verklaring (zie boven) wordt gepresenteerd en toegelicht;
- Er wordt nogmaals benadrukt dat het bestuur statutair verkeerd gehandeld heeft;
- Er wordt aangegeven dat er drie bijeenkomsten zijn geweest met Tinus en familie om te kijken of er een doorstart gemaakt kon worden. Ook de optie om Tinus daarbij voorzitter te laten blijven tot maart 2015 is tijdens die bijeenkomsten besproken;
- Er wordt aangegeven dat Tinus gezien de ontwikkelingen niet langer voorzitter wenst te zijn, ook niet na bemiddeling tijdens de genoemde gesprekken;
- Er wordt benadrukt dat Tinus wel nog actief wil blijven in verenigingsverband, als natuurgids, als lid van de steenuilengroep en het landschapsonderhoud.
- Er wordt gemeld dat Tinus niet langer actief wil zijn voor het transport van hout en voor de inrichting en bemanning van de kraam;
- Zijdelings komt ter sprake dat activiteiten binnen werkgroepverband los staan van bestuurlijke taken en verantwoordelijkheden. Bijvoorbeeld: een bestuurslid die deelneemt aan een IVN-activiteit is op dat moment primair IVN-lid en geen bestuurslid;
- Er is sprake van een stevige en kritische discussie over de handelwijze van het bestuur, wat leidt tot de vraag of de vertrouwenskwestie over het aanblijven van het bestuur gesteld moet worden.
- De vergadering geeft met volstrekte meerderheid van stemmen het vertrouwen aan het bestuur en het mandaat om door te gaan tot de volgende ledenvergadering in het voorjaar van 2015. De vacature van voorzitter blijft tot dan bestaan. Er wordt niet overgegaan tot een stemming van de gekandideerde voorzitter Aart Bentsink.
- Een driemanschap van leden gaat een gesprek aan met Tinus. De bestuurlijke verklaring met een duidelijk excuus van het bestuur wordt overgebracht aan Tinus in dit gesprek.
- Tinus beslist of hij wil terugkeren in het bestuur.

**Het IVN bestuur, afdeling Hardenberg
25 juni 2014**

3. Verslag van het gesprek met Tinus Ekkelenkamp

We zijn hartelijk ontvangen in huize Ekkelenkamp. Vriendin van Tinus is er ook bij. De bestuurlijke verklaring hebben we overhandigd en samen doorgenomen.

Inhoudelijk heeft Tinus geen opmerkingen. Het geeft de situatie goed weer. Er zijn meerdere gesprekken geweest over het functioneren als voorzitter. Het bestuur wilde op 1 juni te kort door de bocht. Hij heeft duidelijk aangegeven dat de gekozen weg tijdens de reflectiebijeenkomst niet in overeenstemming was/is met de statuten. De excuses zijn in de verklaring duidelijk verwoord. Samen met de mondelinge excuses door Aart en John zijn ze aanvaard. Een goed gebaar van het bestuur.

We hebben in goede sfeer doorgesproken en we zijn tot de conclusie gekomen dat de verhouding tot het IVN als vereniging weer goed is. Tinus heeft de houding van de ledenvergadering als zeer warm ervaren. Zijn zoon had hem er al over verteld. Tinus blijft lid van de vereniging. De waardering over de inzet op veel fronten is overgebracht en gewaardeerd. De activiteiten voor de vereniging zal Tinus beperken tot het gidsen bij de excursies, het meedraaien in de steenuilenwerkgroep en het landschapsonderhoud.

Bij het landschapsonderhoud zal Tinus zijn auto niet meer ter beschikking stellen om hout uit het bos te halen.

De vraag vanuit de leden of Tinus terug wil komen als gewoon bestuurslid hebben we voorgelegd. Echter, het vertrouwen is dusdanig geschaad dat Tinus hier van af ziet. Heel duidelijk een gepasseerd station.

We hebben het gesprek allen als open en prettig ervaren. Op deze manier willen we als groene organisatie zaken bespreekbaar maken en op een opbouwende manier met elkaar omgaan. Tinus bedankt ook de leden die op een fijne manier hebben meegeleefd.

**Henk Meijerink, Jan Wendt en Jan van Hoek
2 juli 2014**

N.B.: Dit verslag mocht gecommuniceerd worden met de leden. Tinus heeft hiermee ingestemd.

Tot slot:

Het bestuur betreurt nogmaals de gang van zaken en vindt het jammer dat Tinus na veel gesprekken er niet voor heeft gekozen om in het bestuur te blijven tot het voorjaar 2015. Als lid zal Tinus gelukkig nog veel voor de afdeling blijven doen. Het bestuur is ten allen tijde bereid om mee te denken over het ontstane probleem rondom onkostenvergoeding voor het houttransport van de werkgroep landschapsonderhoud. De gebruikelijke gang van zaken is dat de werkgroep zelf een gewijzigd begrotingsvoorstel doet en dat voorlegt aan het bestuur.

Rest ons, om onze dank uit te spreken naar alle betrokkenen, en naar Tinus in het bijzonder, voor alle geleverde inzet tijdens deze moeilijke bestuurlijke fase.

Het bestuur.

In verband met vorenstaande verklaringen heb ik mij solidair verklaard met Tinus Ekkelenkamp. Het gebrek aan motivatie dat hierop volgde heeft mij doen besluiten om te stoppen met mijn activiteiten voor de IVN afdeling. Met uitzondering van het vrijwillig landschapsonderhoud.

Dit betekent dat ik ook ga stoppen als redactielid van De Hommel. Na 19 jaar is daar nu een einde aan gekomen.

Ik bedank onze lezers voor hun over het algemeen positieve reacties. Speciale dank gaat uit naar mijn mede redactieleden Jacqueline en Lambert.

Het ga u allen goed!

Wiebe Tolman.

Wiebe bedankt!!

Lieve Wiebe,

ik kan het niet laten om in een paar zinnen te zeggen dat ik je heel erg ga missen bij de redactie van de Hommel. Wiebe jij bent de Hommel, je weetjes en de boeiende verhalen en leerzame en grappige anekdotes. Al het werk om de Hommel heen nam je heel serieus en je zorgde ervoor dat hij op tijd bij de drukker lag. Ik ben ongelooflijk trots op een man als Wiebe die al negentien jaar zo betrokken is geweest bij de Hommel! Van de zomer ben je tachtig jaar geworden en je blijft betrokken bij de natuur want je kunt niet zonder. . Velen zullen je buiten nog regelmatig tegenkomen en ik hoop dat je daar zelf nog veel plezier aan zult beleven. Nogmaals bedankt en ik zal de gezellige redactie vergaderingen met jou erbij missen. Vol vertrouwen wacht ik af hoe het verder zal gaan. Er zijn zoveel leden dat er vast wel iemand is die jouw taak met hart en ziel zal willen overnemen. Want het zou toch zonde zijn als de Hommel verloren zou gaan.

Groene groetjes Jacqueline.

TREK E-BIKE VAN HET JAAR 2013

Ga voor meer informatie over de elektrisch ondersteunde RIDE+ fietsen naar
www.trekbikes.com

Fietserz
Bruchterweg 85 a
7772 BK Hardenberg
(0523) 64 88 74
www.fietserz.nl

Wat is een mallejan?

Redactie.

Dat is een 2-wielig vervoermiddel dat vroeger in de bosbouw werd gebruikt om de gevelde bomen uit het bos weg te slepen. De constructie was zeer eenvoudig, doch doeltreffend. In feite waren het twee grote wielen met daartussen een as welke naar boven was gebogen om daaronder ruimte te creëren voor de te vervoeren boomstam. Een lange dissel diende daarbij als hefboom om de boom van de grond te tillen en met kettingen aan de as vast te maken. Meestal sleepte het achterste deel van de boomstam over de grond.

Staatsbosbeheer heeft nog lang van dit vervoermiddel gebruik gemaakt. Ook in Hardenberg. Namen als “Paardenweide” en het bordje “Voerman” op een woning in het bos herinneren nog aan de tijd van weleer toen er nog met echte PK’s werd gewerkt en voerman een officiële functie was. In het huisje langs de rijksweg woonde namelijk de werknemer van SBB die in hoofdzaak belast was met het uitslepen van de boomstammen met behulp van de mallejan. De laatst bekende voerman in de boswachterij Hardenberg was wijlen de heer Welleweerd. Tractoren en ander brullend materieel hebben zijn werk overgenomen. En op de Paardenweide groeit nu mais!

Heeft u ook een prangende vraag op natuurgebied? Vraag het de redactie!

IVN-ers stellen zich voor....

Vandaag ga ik op bezoek bij Jan van Hoek. Het is een fraaie zonnige morgen en om bij Jan te komen hoef ik alleen maar het kanaal te volgen. Precies in een scherpe bocht woont Jan op een fijne plek met een prachtig uitzicht over het water. Een grote tuin met oude bomen omringen het huis. Iets later dan gepland zitten we even later aan de keukentafel en vandaag wil ik van alles weten van Jan want hij is al dertig jaar lid van het IVN! Een mede-oprichter van onze vereniging, maar ook hij is ooit een klein jongetje geweest.

Jan is op 13 februari 1952 in Roodeschool, provincie Groningen geboren. Hij komt uit een groot gezin en heeft vier broers en drie zussen en hij heeft een fijne dorpsjeugd gehad. Het dagelijkse leven bestond uit school, agent voor de gek houden en als er kattenkwaad werd uitgehaald was Jan erbij.

Zijn vader was de dorpsbakker en moeder zorgde voor het grote gezin. Later moest hij aan zijn toekomst gaan werken en was het spelen voorbij. Tijdens de thee zie ik aan zijn pretoogjes dat hij daar nog wel eens aan terug denkt. Uiteindelijk gaat Jan naar de pedagogische academie en wordt leraar en kiest voor de vakken aardrijkskunde en biologie maar geeft ruim twintig jaar gymles. Jan houdt van de weidse landschappen en wil graag veldbioloog worden. Jarenlang woont hij bij een vriend op een woonboot en komt door verdere studie steeds meer te weten hoe de natuur in elkaar zit. In die periode heeft hij veel geleerd, zelfs de Groningse taal kreeg hij goed onder de knie.

In 1974 krijgt Jan verkering met Aukje en ze besluiten samen verder te gaan, ze trouwen in 1977 en krijgen drie jongens en een meisje. Nu zijn er al drie kleinkinderen. Jan geeft biologieles op school wat een boeiend vak is. Na Heemse en Baalder wonen ze alweer vele jaren op deze prachtige plek met de fraaie vergezichten.

Toen Jan begon met anderen het IVN op te richten is alles in een stroomversnelling gegaan. Jan is twee jaar voorzitter geweest en deed de gidsencursus in Zwolle. Ze probeerden een leuk excursieprogramma op te stellen. Het ledenaantal groeide en in die tijd werd alles nog met pen en papier verwerkt.

Jan stortte zich op de vleermuizen en er werden excursies gegeven. Tot grote schrik van Jan stond er ineens een groep van 70 man klaar om de duisternis in te gaan.

Zaklampen mee op zoek naar de vleermuis! Later werd dit onderwerp beter georganiseerd en wist Jan wat meer van dit bijzondere diertje. Ooit was het zijn afstudeerproject. Samen met een collega had Jan eraan gewerkt. Nu worden de vleermuizen nog regelmatig geïnventariseerd. Jan was niet meer te stoppen en er werd een natuurplatform opgericht, voor en door de burger. Er moest een clubhuis komen, een groen gebouw voor iedereen. Die droom startte in 1995 en in 2000 was de Koppel klaar voor gebruik voor alle groene groepen. Een begrip voor de regio en inmiddels is er al veel veranderd, vooral de omgeving van de Koppel, het nieuwe Vechtpark.

Wanneer ik Jan zo hoor praten merk ik dat het landschap en de natuur heel belangrijk zijn.

Op vakantie gaan betekende kamperen in de vrije natuur, de landgoedkampen werden met de kinderen regelmatig bezocht. Soms gingen ze naar Frankrijk of Duitsland, mooie streken en uithoeken waar je ook lekker kunt kamperen. Nederland dichtbij is ook mooi zegt Jan, het Stegerveld met z'n jeneverbessenbomen, ach er zijn zoveel fraaie natuurgebieden waar je uit kunt kiezen. In het veld kom je van alles tegen, de heidekikker en vele soorten vogels en waterdieren, want het waterschap is verbonden met het landschap, ze kunnen niet zonder elkaar. Het allermooiste vindt Jan de verstilde momenten in het weidse landschap, daar kan hij echt van genieten. Maar Jan heeft ook een studie gedaan naar kraaien, heel erg druk met elkaar maar hij was benieuwd naar hun slaapplaatsen en hoe ze met elkaar omgaan. En dat vindt Jan ook zo belangrijk bij het IVN, dat sociale onder elkaar, want zeg nou eerlijk: we zijn allemaal actief in de natuur en hebben daar niet veel voor nodig. Genieten van al het moois om ons heen dat zit er bij Jan wel ingebakken en ik weet zeker dat we nog veel van hem kunnen leren. De zomer is begonnen en het is warm, nog een paar maandjes en dan zitten we weer in de kou. Maar Jan niet, die heeft zijn hout al binnen, een meterslange muur van keurig gestapeld IVN hout, gebracht door sterke mannen.

Jacqueline.

Natuurgebied bij Hardenberg: Het Engelandse Bos

Het Engelandse bos is een zogenaamd etagebos. Dat wil zeggen dat het in de opbouw bestaat uit de volgende lagen: a. een moslaag, b. een kruidlaag, c. een struiklaag, d. een boomlaag. Met name in de kruidlaag en de struiklaag is er een grote afwisseling in de plantenwereld. Naast de meer bekende soorten als lelietje der dalen, salomonszegel en hemelsleutel vinden we hier opvallend veel rankende helmbloem. Dit is een stikstofindicator en de ligging van het bos in een landelijke omgeving zal daar niet vreemd aan zijn. Grappig is de streeknaam van de salomonszegel: motte met biggen! En inderdaad doen de naast elkaar hangende bloemetjes aan de lange stengel enigszins denken aan de zeug met kleine biggetjes. Ook op het gebied van paddenstoelen bezit dit bos een zekere faam. Naast de meer bekende soorten kan men hier op de gele aardappelbovist een vrij zeldzame parasiet aantreffen, luisterend naar de passende naam van “kostgangerboleet”.

Over de naam van dit bos bestaat geen zekerheid. Eén van de theorieën is dat het gebied vroeger door het Vechtwater overstroomde en dat de droog blijvende strook aan Engeland deed denken. Zelf ben ik een aanhanger van de tweede theorie, namelijk dat de vorm van het gebied lang en smal was en door de geringe breedte het “enge land” werd genoemd.

Het gebied dankt z'n ontstaan aan het zand dat door de Vecht werd aangevoerd en tot op zekere hoogte bleef liggen. Door de droogte ontstonden er zogenaamde stuifduinen, waarvan de hoogste en meest bekende Korrelbelt wordt genoemd. Ook over deze naam bestaat onduidelijkheid. Het kan zijn afgeleid van koerbelt, in de betekenis van uitkijkpost. Het kan ook zijn dat de oorsprong ligt in het woord kore, later keur en nu nog steeds als naam in gebruik bij het waterschap, alwaar de keur de wetgevende voorschriften bevat. Het zou dus kunnen zijn dat er op deze plek vroeger recht werd gesproken.

Het huidige bos is ongeveer 75 jaar oud en ongeveer 40 hectare groot. Ook hier weer de nodige onduidelijkheid over het eigendomsrecht. Het grootste deel is in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer, maar er zijn ook nog 4 verschillende landbouwers die een deel eigendom mogen claimen. En niemand weet waar exact de eigendomsgrenzen liggen. Mogelijk een klusje voor de Rijdende Rechter?

Hoe het ook zij, het Engelandse Bos is een mooi stukje natuur in de directe omgeving van Hardenberg en veel bewoners maken dan ook dankbaar gebruik van dit bos als wandelgebied.

Wiebe Tolman.

Korrelbelt

De tweede excursie naar het Borkener Paradies vond plaats op 14 mei en stond onder leiding van Wiebe. We waren met 9 personen.

Gelukkig hadden we droog weer met geregeld zon, waardoor het dubbel genieten was van dit mooie stukje natuur. Al gauw hoorden we de nachtegallen vanuit vier richtingen. Hiervoor waren we gekomen. Later genoten we van de prachtig bloeiende weilanden met akkerhoornbloem, 3-kleurige viooltjes, ooievaarsbek, look zonder look, tripmadam, vogelmelk, enz.

Koeien en twee paarden lopen hier om het gras kort te houden. Een prachtige oude, dikke eikenboom (misschien wel 300 jaar oud) op een heuvel is een echte blikvanger. Veel vogels gezien en/of gehoord: naast de al genoemde nachtegaal zagen en hoorden we zwartkop, tiftjaf, fitis, zanglijster, grauwe vliegenvanger, boompieper en boomkruiper.

We hebben dus echt genoten op deze morgen en waarschijnlijk komen er een paar nieuwe IVN leden bij.

Akkerhoornbloem

Vogelmelk

Borkener

Paradies

Jaarlijks uitje voor vrijwilligers en bestuur.

Janny Leenheer.

Dit vond plaats op 21 mei 2014 en ging naar Noard-Fryslân-Bûtendyks. Met prachtig weer vertrokken we vanaf de Koppel richting Noord Friesland. In het dorpje Oude Bildtziyl dronken we bij Het Graauwe Paard, prachtig gelegen aan een kanaaltje, koffie met Friese oranje koek. Daar ontmoetten we ook Betty Kooistra uit Burgum, natuurgids van het IVN en vandaag in dienst van It Fryske Gea. Zij leidde ons naar het Kweldercentrum in het natuurgebied Noorderleech.

Waar eens de slikwerkers hun ruggen kromden ligt nu een uniek natuurgebied. Hier is het genieten van het wisselende weidse uitzicht en van de vele vogels. We betraden maar net het gebied bij paal 93 en daar zagen we twee kluten. En een veldleeuwrik zong zingend een weg omhoog. Wat een schattige kleine kievitjes zagen we. Verder waren er meerdere bergeenden, wilde eenden, een wintertaling, scholeksters te zien en waarschuwend tureluurs vlogen driftig heen en weer. Maar ook rechts van het pad in de verte een rij windmolens. Zelf kijk ik vaak naar de grond en het viel me op dat je hele vlakken madeliefjes zag, maar ook zeemelkdistels en akkerdistels. Krulzuring en zilverschoon. Later in het seizoen bloeit er de zeeaster.

We liepen langs een grote paardenstallage om het vee in te drijven. Je zag de vette zeeklei en hier en daar, waar weinig water bij was gekomen, scheurklei.

Verderop kwamen we bij een bunker uit 1940, gebruikt als oefenplek voor bommengooiers. Via een trap kon je er bovenop staan en zo de omgeving goed bekijken. Richting het wad zag je regelmatig groepen ganzen opvliegen. Brandganzen en rotganzen die opgeschrikt werden door een kiekendief. Te ver om te zien welke. Ook werden we attent gemaakt op een tempeltje van Ids Willemsma. Het dak is van een stuk zeedijk en de 12 palen waar het dak op rust vertegenwoordigen de twaalf provincies. Het gaat helemaal op in het landschap. Mooi gedaan.

Boerenwaluwen vlogen rondom de bunker waarin ze nestelden en op een draadje zagen we twee graspiepers.

Een boer kwam met een trekker langs en liet verderop zijn koeien los. Die dansten dat het een lust was.

Een fantastische wandeling die werd beëindigd met een bezoek aan het Kweldercentrum Noorderleech.

Na een heerlijke lunch, ook weer in Het Graauwe Paard reden we naar Franeker waar we het unieke planetarium van Eise Eisinga bezochten.

Met een lekker ijsje als afsluiting keerden we huiswaarts.

Het was een bijzonder uitje.

Betty Kooistra begroet ons bij het Kweldercentrum

Groep op de zeedijk

Groep op de bunker

Gids Betty Kooistra

Het Kweldercentrum

Stadhuis Franeker

Lunch in Oude Bildtzijsl

Planetarium >

De mooiste en leukste APPS...

Het gaat in deze rubriek niet om de mooiste, of de meest complete APPS. Het gaat erom dat de lezers elkaar informeren omtrent APPS die je al of niet tegen betaling kunt downloaden. De één gebruiksvriendelijker dan de ander. De één informatiever dan de ander.

Deze maand App's op het gebied van **Duurzaamheid**:

De **APP: Groengelinkt**: welke activiteiten op het gebied van Duurzaamheid vinden er plaats in de buurt van jouw woonplaats?

De **APP : PlasticSoup**: Scan de barcode van het product dat je wilt kopen (shampoo /tandpasta) en check aan de kleur die op het scherm verschijnt of de producent actief is met het terugbrengen van het plastic gehalte in zijn producten.

De **App: groenten- en fruitkalender**: hoe duurzaam is het om in de winter aardbeien te eten? Welk gewas belast in welk jaargetijde het minst de aarde qua teelt of vervoer|?

Graag uw tips voor App's naar a.bentsink@vodafonevast.nl

De redactie hoopt dat U een hele fijne vakantie heeft gehad en dat U er weer fris tegenaan kunt in de natuur!

Tot de Hommel in november!

Plantenweetje 39:

De **Gele lis** (*Iris pseudacorus*) heeft een bloem met een bijzondere “architectuur”. Het is een irissoort en daarbij zijn de eigenlijke kroonblaadjes verschillend van vorm en de stempel is eveneens tot een klein kroonblaadje vergroeid.

Om de insecten in dit ingewikkelde stelsel de weg naar de nectar te wijzen lopen er over het grootste kroonblad kleine donkere adertjes, die uitmonden in de “pot met honing”.

Men noemt deze donkere lijntjes ook wel een “honingspoor” of een “honingmerk”. Hommels en kevers met een wat langere snuit zorgen voor de bestuiving. Voor het bestuiven van de bloem kent de gele lis een bijzonder foefje. Op de eerste dag zijn de meeldraden met de helmknoppen naar beneden gebogen, maar staat de stamper met de stempel rechtop. Hierdoor kleeft er zoveel mogelijk stuifmeel aan het bezoekende insect. Op de tweede dag is de stamper met stempel naar beneden gebogen, waardoor de kans groot is dat de bezoeker zoveel mogelijk stuifmeel met de stempel in aanraking brengt. Dit systeem werkt prima, want de zaaddoosjes zitten altijd boordevol.

De zaden zitten prachtig gelijkmatig opgesloten in driekante doosjes. Bij het openmaken van zo’n zaaddoos valt het op hoe mooi deze zaadjes zijn verpakt in drie verschillende rolletjes. Om elk zaadje zit een kurklaagje en in het zaadje zit een klein luchtkamertje. Dit zorgt er voor dat het zaadje een tijdje kan blijven drijven. Na enige dagen verpieteren zowel het luchtkamertje als het kurklaagje en zakt het zaadje naar de bodem. Deze manier van zaadverspreiding kan men in een jampotje met water mooi nabootsen. Het kurklaagje kan men namelijk met een klein mesje verwijderen. Door nu zo’n afgepeld zaadje met een gewoon zaadje in het potje te doen, zal men ervaren dat het gepelde zaadje vrijwel direct naar de bodem zinkt, terwijl het andere zaadje op het water blijft drijven en pas na enige dagen gaat zinken.

Als kind speelden we met de zaaddoosjes van de gele lis en maakten we er “varkentjes” van. Met vier halve lucifers gaven we het varken pootjes en aan het dikke eind prikten we ook een halve lucifer, zodat het dier ook nog een staart kreeg. Op die manier creëerden we onze eigen varkensstal.

**Onze adverteerders houden De Hommel in ere.
Laten wij onze adverteerders in ere houden!**

Buitengroetjes:

Veranderingen.

Aan de overkant hebben de jonge buizerds het nest verlaten.

De ouders vliegen vanuit het bos over de velden heen en weer en schreeuwen tot laat in de schemering om hun kroost bij elkaar te houden. Het gaat steeds slechter met de weidevogels, de bijen en zelfs de eekhoorns worden minder gezien. Landbouwgif zeggen ze en dat wil ik wel geloven. Waar je ook fietst, de lelievelden rukken op, alle beloften en afspraken ten spijt. Maar er is ook goed nieuws, vandaag hoor ik de veldleeuwrik en vlakbij de geelgors. Bij het fraaie zomerweer zijn de vogels blij en laat ook de groene specht van zich horen. Heel vroeg in de morgen hoor je de steenuilen van de burens verderop, daar zijn ook twee kwartels gespot en zelfs de gele kwikstaart.

Het vogelleven zit vol gevaren. Tijdens het noodweer van juli overleed moeder bonte vliegenvanger. Omdat vader het niet alleen aankon stierven de zes puberkeintjes van de honger en kou. In korte tijd werden ook nog eens enkele nesten verwoest door de steenmarter. De “moordenaar” woonde tijdelijk in een sloopauto een stukje verderop. Gelukkig is alles weer rustig want de auto is snel naar de sloop gebracht. De plotselinge warme dagen zorgen er voor dat tientallen koolwitjes, bijen en hommels in mijn bloementuin zijn neergestreken. Ze dwarrelen om mijn hoofd en gaan zelfs een stukje met me mee. Maar wanneer het weer omslaat is alles stil en ziet het er heel anders uit. Het vochtige weer laat de eerste grote paddenstoelen zien. Langzaam komt de herfst dichterbij.

Buitengroetjes,
Jacqueline

De eerste grote paddenstoelen

De hommelmel in De Hommel

Dit ledenblad heet "De Hommel". Het idee (van Wiebe) erachter: zoals de echte hommelmel een schakel tussen de bloemen is, zo zou onze Hommel een schakel tussen de leden onderling en het bestuur moeten zijn.

Tijd om deze kleurige- brommende-, dik behaarde en vaak fors gebouwde insecten eens van wat dichterbij te bekijken. De hommels die we in het voorjaar zien vliegen, zijn koninginnen die in het afgelopen jaar door een mannetje (dar) zijn bevrucht. In ons Nederland en België zijn nog zo'n 20 soorten, waarvan de aard- en tuinhommels de bekendste zijn.

Deze soorten gebruiken vaak verlaten muizen- of mollennesten. Hommels houden van warmte en zon en de soorten die in de grond nestelen, doen dat het liefst in een aardhelling op het zuiden. Als een koningin op een geschikte plek een bolvormig nest heeft gemaakt van stukjes hooi en worteltjes, bouwt ze daarin een tonvormig voorraadpotje van was. Dat vult ze met nectar, die ze verzamelt van de eerste voorjaarsbloemen, zoals krokussen, hondsdrif, speenkruid en wilg. Dan legt ze haar eerste eitjes, die ze bebroedt: door

zelf nectar te eten zorgt ze voor een constante temperatuur van 30°C! Als de larven vier dagen daarna uitkomen, gaat de koningin er weer op uit. Ze haalt nectar en stuifmeel, waar de larven snel van groeien tot ze zich in bruine cocons verpoppen. Na twee of drie weken komen de jonge hommels te voorschijn en vanaf dat moment blijft de koningin in het nest en vliegen de werksters uit om voor de larven te zorgen. De koningin legt dan alleen nog eieren.

Hommels stellen geringe eisen aan de omstandigheden waaronder ze in actie komen. Ze zijn nog actief bij lage temperaturen (rond 10°C) en lichtintensiteit en laten zich door sterke wind en zachte regen niet weerhouden. Net als bijen verzamelen ze stuifmeel, maar in vergelijking daarmee zijn het effectieve bestuivers: per minuut bezoeken ze 2x zoveel bloemen als honingbijen. Door hun grootte kunnen ze beter in contact komen met meeldraden en stampers.

Een hommelmel is groter dan een bij en zijn lichaam is bedekt met zwarte-, gele- of oranje haren. Ze doen eigenlijk geen kwaad en vliegen al brommend rond.

Ze bouwen geen raten en hebben geen honingvoorraad, bijen wel. Hommels slaan alleen een beetje nectar op om op slechte dagen op te eten. Bijen maken honing, hommels niet. De bijenkoningin en haar werksters zorgen samen voor (het leggen van) de eieren, de hommelmelkoningin doet dit allemaal zelf.

De hommelmel: een mooi en vooral nuttig insect!

Lambert Zandman.

Adm. Helfrichstraat 35, Hardenberg-Tel.0523-260476

- * Afdrukken van alle digitale foto bestanden (v/a 5 minuten)
- * Pasfoto's
- * Foto van Foto(zonder beeld verlies!)
- * Omzetten van kleur naar zwart/wit en/of bruintoon.
- * Samenvoegen van verschillende foto's.
- * Restauratie
- * Foto's van dia's
- * Scannen van dia's en op CD of DVD zetten
- * Verwijderen van kleurzwemen, achtergronden of storende elementen.
- * Professioneel scannen van 6x6 en 6x4,5 negatieven
- * Scannen van kleinbeeld negatieven

SPECTOR smartphoto

SERVICE- EN TANKCENTER DE GROOT

BRUCHTERWEG 99

7772 BK HARDENBERG

TEL.: 0523-261588

Programma!!!

Ledenavond met Ruben Smit: 23 Oktober.

Locatie: Camping de Zandstuve: Grote beltenweg 3, Hardenberg.

19.30 uur: ontvangst met koffie in het familierestaurant.

20.15 uur: presentatie door Ruben Smit.

21.30 uur: Drankje.

Belangrijk !!

- S.V.P om 19.30 uur aanwezig zijn.
- Kom zoveel mogelijk met de fiets.
- Vergeet niet uw toegangsbewijs.
- I.v.m de kosten wordt er een beperkt aantal consumpties vertrekt.

PEARLE

OPTICIENS

Pearle Opticiens Hardenberg
Fortuinstraat 3a
Tel. (0523) 27 16 10

www.kampeerenoutdoorreiling.nl
www.kampeer-winkel.eu

**Hardenberg
Almelo**

Hardenberg
± 4000m²

Almelo
± 900m²

Ook voor onderhoud en schadeherstel aan uw caravan of camper,
kunt u terecht bij Kampeer & Outdoor Reiling Hardenberg.

Kijk voor de actuele **aanbiedingen** op www.kampeerenoutdoorreiling.nl

Hardenberg:

- In- en verkoop caravans
- Caravanonderdelen
- Verhuur caravans
- Kampeer artikelen
- Outdoor artikelen
- Kleding
- Wandelschoenen

Winkel / Caravans / Verhuur / Werkplaats

Hardenberg
Loswal 2
7772 TT
T 0523 260398

Winkel

Almelo
Hospitaalweg 4
7807 TW
T 0546 815847

De grootste kampeerwinkel van Overijssel!

Uit de oude doos

Rinke Tolman kreeg direct na de oorlog als journalist en onderwijzer uit Soest grote landelijke bekendheid door z'n boeken en artikelen in tijdschriften over de natuur. Hieronder een passage in de oorspronkelijke stijl en grammatica uit het boek "Zes maanden op speurtocht" uit het jaar 1938.

De vogels! Het Kampereiland is in dit opzicht een dorado. Hoeveel keeren hebben wij er al niet genoten. Ook ditmaal hadden de vogels weer al onze aandacht: de vogels van de weien, van de IJsselarmen, van de riet- en biezenmoerassen, van de zee.

Doldrifting schermde de uitgelaten kieviten, de grutto's joegen stoeiend en roepend achter elkaar aan, de tureluurs liepen rank en gracieus tusschen de hooge grassen en af en toe tepietten een paar zwart-witte scholeksters voorbij. Her en der op de dijken en tusschen de bloeiende klavers voerden de kemphanen hun steekspelen uit.

In het insectenrijke gebied van het Kampereiland - er hingen soms wolken van de berucht geworden groene "Zuiderzeemug" - was het één geflits van vleugels der rappe gier-, huis- en boerenzwaluwen. Eén der laatste kregen wij toevallig in handen; met een aluminium ringetje om zijn poot herkreeg hij de vrijheid..

Al op den eersten dag hadden wij bij het Noorddiep een ontmoeting met een oeverlooper, de dikwangige futen, waarvan nog maar een beperkt aantal eieren hadden, dreven op het water en doken dat het een lust was, de groote en kleine karekiet maakten met de rietzangers een welluidend tumult, de spitse vleugels van de zwarte sterns sneden de lucht en ook kokmeeuwen waren ge-regelde verschijningen. Het indrukwekkendst van heel de Kampereilandsche vogelwereld blijven wij inmiddels de verrassend talrijke roerdompen vinden: soms waren er verscheidene tegelijk op hun vleugels en hun geheimzinnig boemend geluid, dat aan oertijden deed denken, was het heele etmaal niet van de lucht. Tot de verbeelding spraken evenzeer de vele bruine kiekendieven, die overal boven de weien - merkwaardig was het groote aantal * fasciatiegevallen dat bij de paardebloemen kon worden vastgesteld - en boven het water zweefden, op zoek naar buit. Niet zonder succes opereerden zij: herhaaldelijk beleefden wij het dat zoo'n kiekendief boven een rietjungle zijn prooi liet neervallen, die dan werd opgevangen door een lager vliegende soortgenoot, die zich met een ongelooflijk vaardige acrobatiek op den rug wierp. Soms zag je de prooi door den kijker heel duidelijk onder aan de pooten bengelen: nu eens was het een kikvorsch, dan weer een jonge grutto. Ook evolueerden die kiekendieven wel geweldig hoog in de lucht, waar zij schitterende zweefvluchten ondernamen. Einde citaat.

* fasciatie = afwijking in de groei.

Vogelweetje 51:

Broedend vrouwtje

De zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*) nestelt veelal in oude gebouwen, muurholtes en onder afdaken (fietsenhok!), maar zelden of nooit in een nestkastje. Toch was dit het geval bij ons clubgebouw De Steenuil waar deze vogel op 23 mei 2014 zes jongen had in een heel klein nestkastje onder de dakgoot. Al na 12 dagen waren deze jongen uitgevlogen! Toen bleek dat er een tweede nest was aangebracht in een oude klomp naast het eerder bedoelde nestkastje. Hierin werden 4 jongen grootgebracht. Het ouderpaar zal dus met 10

jongen terugvliegen naar het overwinteringsgebied. Dit zijn landen in de omgeving van de Middellandse Zee.

Zwarte roodstaarten voeden zich in hoofdzaak met insecten, spinnen, rupsen en larfjes, soms met besjes. Daarbij springen ze vaak van de grond omhoog om een vliegje te pakken.

Oorspronkelijk leefde deze soort uitsluitend in rotsen, maar tegenwoordig zien we ze overal in steden en dorpen. Vooral boerenerven hebben hun voorkeur. Dit heeft te maken met de vele insecten die door het vee worden aangetrokken.

Het mannetje van de zwarte roodstaart is bijna geheel zwart en het vrouwtje is bruin. Beiden hebben een roestbruine staart. Vandaar de naam.

Jonge zwarte roodstaarten

Klomp met het 2e nest

JSje.

Uilenpraat.

Het is 2 juni en Han en Mieke komen de vier steenuiltjes ringen van Ina en Bennie. De nestkast hangt hoog en Bennie heeft de ladder al klaargezet. Het is een goed muizenjaar zegt Han, daarom zijn er zoveel jonge uilen geboren. Vakkundig en zorgzaam worden de jonge steenuiltjes door Han gewogen, bekeken of ze wel goed groeien en uiteindelijk worden de ringen om de smalle pootjes gedrukt. Hier hebben ze helemaal geen last van, want de pootjes blijven smal en groeien alleen in lengte. De ringers hebben het erg druk in deze periode en terwijl Mieke alles noteert, mogen wij de jongen vasthouden. Het is een hele bijzondere ervaring om het kleine uiltje op je hand vast te houden, ze kijkt je doordringend aan en volgt alle bewegingen. We staan in het geitenweitje en de geit kijkt nieuwsgierig toe wanneer alle vier de uiltjes op het hek op een rijtje zitten. De brutaalste springt eraf. Cees volgt en controleert alle uilennesten uit de wijde omgeving en maakt daar fraaie foto's van. Zelfs moederuil moet er aan geloven en terwijl ze geduldig wacht op haar kroost krijgt ze ook een ring. Dit jaar zijn er al 100 kerkuilen en 90 steenuilen geringd. Kerkuilen nestelen graag in kerken en boerenschuren. Maar de steenuil kan jaren wonen in een nestkast. Niet ieder jaar zijn er voldoende muizen, na een koude winter zijn er niet genoeg, het kan wel drie jaar duren voor dit herstelt. Uit voorzorg leggen de uilen dan geen eieren. Muizen zijn het hoofdvoedsel, dus wordt er flink op gejaagd. Van witte donsjes worden de uiltjes na vier weken prachtige jongen. Gelukkig was het een zachte winter waardoor de uilen weer een kans hebben om jongen groot te brengen.

Jsje

Foto's: Cees Bol

Bakkerij Slatman

Bruchterweg 67
Hardenberg

Anerbeensweg 34
Ane/Gramsbergen

Kurk en Fineervloeren | Behang | Houten vloeren
Kamerbreed Tapijt | Meubelstoffering | Laminaat
Gordijnen en Raamdecoratie | Schuifwandsystemen
Karpetten | Vinyl en Marmoleum | Slaapstudio

voor de totale woonbeleving...

Gramsbergerweg 62 Hardenberg
Tel: 0523 - 261 234
www.woonwinkelramaker.nl
info@woonwinkelramaker.nl

Collendoornjournaal (Laatste aflevering)

De eerste helft van de meimaand was door de vele regen voor ons als mensen niet zo prettig, maar de plantenwereld gedijde er goed bij. Zo ook op het door de vrijwilligers aangelegde kruidenveldje boven op de bult. Door de vergrassing van dit perceel was het haast ondoenlijk om er een andere bestemming aan te geven. We hebben er daarom mee volstaan om meerdere kleine perkjes om te spitten en deze in te zaaien. Zoveel mogelijk met inheemse wilde planten als korenbloem en bolderik, maar we hebben ook mengsels van diverse cultuurplanten ingezaaid. En met name de volgende soorten hebben het tot op dit moment goed gedaan: malva, goudsbloem, korenbloem, bolderik, klaproos, cosmea en Oost-Indische kers. We hopen dat we voor de vogels en de vlinders met deze soorten weer een groene “snoepmuur” hebben gecreëerd.

Zondagmorgen 25 mei een primeur: de nachtegaal. Deze had ik nog niet eerder in het natuurgebied waargenomen. Ik heb een tijdlang geboeid naar de prachtige zang staan luisteren. Maar de vlindertelling dwong mij om verder te gaan. Op de speciale monitoringsroute had ik deze mooie zonnige morgen maar 4 vlinders:

Koevinkje

de kleine vuurvlinder, het hooibeestje, het bonte zandoogje en het klein geaderd witje. Geen resultaat om over naar huis te schrijven, maar gelukkig herstelde de vlinderpopulatie zich in de nazomer volop. En eind juni kwam er een uitbarsting van het koevinkje. Bij enige tellingen was deze soort op alle 20 telvakken aanwezig. En medio juli kwam er een geweldige uitbraak van het bruine zandoogje. Dit maakte veel goed.

In de overgebleven 56 kleine nestkasten hebben

de vogels het over het algemeen goed gedaan.

Op de looproute buiten de omheining bevindt zich al enige jaren een mierenhoop in aanbouw. Deze hoop van de rode bosmier breidt zich nog elk jaar uit. Ik kan

Jakobskruid

er een tijd bij staan kijken, want mieren zijn een nijver volk en ieder diertje heeft binnen de leefgemeenschap een eigen taak.

In het begin van de maand juni heb ik genoten van de heerlijke geur van de liguster, die overal op de route aanwezig was.

Tenslotte: ik hoop mijn werk als boswachter bij Landschap Overijssel nog lang vol te houden.

Wiebe Tolman.

Door de boswachter.

Naar het Borkener Paradies op 7 mei

Lambert Zandman

Met vijf auto's met daarin twintig mensen vertrokken we op woensdagochtend 7 mei, even na achten, vanaf De Koppel richting Borkener Paradies. De straat waaraan we parkeerden deed ons reisdoel eer aan: Zum Paradies. We werden welkom geheten door koorzang van verschillende gevederde vrienden, met daartussen die van de nachtegaal. Wiebe informeerde ons over dit bijzondere natuurgebied, een sinds 1937 beschermd natuureservaat, dichtbij de plaatsjes Borken en Versen. Het gebied heette vroeger Hudewald, een bos waar mensen

uit het dorp hun vee: koeien, geiten, schapen, paarden en varkens, gezamenlijk (lieten) hoedden. Het Borkener Paradies (33,4 ha.) is eigendom/beheer van/bij de Markengemeinde Borken en ligt op oude zanderige rivierduinen. Er komen zo'n 230 soorten wilde planten voor. Naast bloemrijke bosweiden tref je diverse boom- en struiksoorten aan.

Je ziet het landschap als het ware in elkaar overgaan: grasland beweid door Friese paarden en gekleurd jongvee, stuifduinen met struikheide, struiken, struwelen, bos, solitaire bomen, waaronder indrukwekkende-, oude-, bemoste zomereiken. Wiebe en Tinus informeerden ons over een aantal voorkomende plantensoorten, zoals muizenootje, buntgras, knolboterbloem, pinksterbloem, postelein, kleefkruid, fluitenkruid, zandzegge, akkerdistel, ridderzuring, brandnetel en het driekleurig viooltje. Wiebe liet ons ook zien hoe je veilig brandnetels – ze zuiveren het bloed – kunt eten. Brandnetels zijn ook nuttige planten voor vlinders en vogels. Ook maakte Wiebe een fluitje van het fluitenkruid. Van de struiken vallen ons vooral op de al uitgebloeide (sneeuw witte) sleedoorn en de nog bloeiende (éénstijlige) meidoorn. Er komen veel (zang) vogels voor. Ze voelen zich veilig tussen het gebladerte en de doornige struiken. We hoorden de roodborst, winterkoning, vink, zanglijster, zwartkop, tjiftjaf en natuurlijk de nachtegaal. Iemand zag een ijsvogeltje, anderen een oeverloper, weer anderen een meerkoetfamilie met jongen, een grote gele kwikstaart-paartje en geelgorzen. Een bijzondere verschijning was een muskusrat met een jong in zijn/haar bek. Rond 11.30 uur waren we terug bij De Koppel, nagenietend van al het moois dat dit natuurgebied ons deze ochtend bood.

Zie ook: www.nieuwe-wildernis.nl.

Vrijwillig landschapsonderhoud

De vrijwilligersgroep van het IVN houdt zich bezig met het landschapsonderhoud. De groep werkt elke week met veel plezier een dagdeel in de vrije natuur.

Bij regen of ander ongunstig weer wordt er niet in de natuur gewerkt, doch dan wijkt het gezelschap uit naar ons clubgebouw De Steenuil in het Gemeentebos.

Geknotte wilg Vechtpark

Op locatie dienen de deelnemers zelf proviand mee te nemen.

In De Steenuil beschikken wij over koffie en andere versnaperingen. De laatste vrijdag van de maand is er een extra traktatie in de vorm van snert, gebak, of iets dergelijks.

Er is op dit moment geen behoefte aan nog meer vrijwilligers (wachtlijst). De wachtlijst geldt niet voor vrouwelijke medewerkers.

Aan de deelnemers wordt tijdig een schema uitgereikt waarop de data en wekelijkse werklocatie staan vermeld.

Let op: Bij het werken in het bos is het dragen van een helm verplicht! Bij het werken met de kettingzaag zijn een zaagbroek, een helm met gehoor- en gezichtsbescherming en veiligheidslaarzen verplicht!

Denk verder aan:

- a. altijd 2 meter uit de buurt blijven van een in werking zijnde kettingzaag.
- b. altijd afstand nemen van $1\frac{1}{2}$ x de geschatte lengte van de gezaagde boom.

Op het werk zijn wij altijd telefonisch bereikbaar op nr. **06-20009596**.

GRENZLAND MARKT G
www.grenzland-markt.de

Naturrasendünger von CUXIN

CUXIN Grün-Kalk fein

Gekörnter, einfach streubarer Spezialkalk für Rasen und Ziergarten. Vorbeugend gegen Versauerung. Mit hohem Magnesiumanteil für eine schöne Grasnarbe.

20 kg
für 200 - 400 qm

CUXIN Mikro- rasen- Dünger

Vertikutieren nicht mehr notwendig!

- Mit indirekter Wirkung gegen Moos und Filz.
- Mit lebenden Mikroorganismen, die Rasenfilz zersetzen.
- Lässt Ihren Rasen wieder atmen.

20 kg
für 200 qm

CUXIN Rasendünger Spezial

- Mit Langzeitwirkung
- Minigran®: streut besser und staubt weniger

10 kg
für 250 qm

Dorfstraße 22 **Wielen** Tel. 05948 / 93460

Door een gewijzigde bedrijfsvoering heeft onze vrijwilligersgroep van het landschapsonderhoud nog maar in beperkte mate hout voor de kachel of de open haard in voorraad.

Wij danken onze cliëntèle voor het in ons gestelde vertrouwen.

Wellicht de laatste vracht?

IVN HARDENBERG-GRAMSBERGEN
VERENIGING VOOR NATUUR EN MILIEU-EDUCATIE
(ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40062389)

Erelid: Kor te Velde

Samenstelling bestuur

Voorzitter:	Vacature
Vice-voorzitter/ excursies :	John Roeden, Broekdijk 7, 7695 TB Bruchterveld, tel.: 0523-231161, e-mail: roeden@xs4all.nl
Secretaris:	Baukje Reitsma, Anerveenseweg 25, 7788 AG Anerveen, tel. 0524-562444, secretariaat@ivnhardenberg.nl
Penningmeester:	Hans Soer, Bovenmaat 29, 7772 JG Hardenberg, tel. 0523-261095, e-mail: penningmeester@ivnhardenberg.nl
2e secretaris:	Aart Bentsink, Kleine Pollen 33, 7772 KJ Hardenberg, tel. 0523-266360, e-mail: a.bentsink@vodafonevast.nl
Bestuurslid/ jeugdzaken:	Yolande v.d. Aa, Zwanebloem 11, 7772 MT Hardenberg, tel. 0523-260722, e-mail: yvanderaa@ziggo.nl
Bestuurslid/ ledenadministratie:	Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER Hardenberg, tel. 0523-264726, e-mail: jannyleenheer@online.nl

Ledenadministratie: Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER, Hardenberg,
tel. 0523-264726, e-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Redactie de Hommel: Jacqueline Slootweg en Lambert Zandman.
Adres: Boerendijk 14, 7601 PB Bergentheim

Contactpersonen van onze IVN afdeling:

Vogels algemeen:	vacant	
Zangvogels (nestkasten):	Familie Lambers	0524-562067
Stenuilen:	vacant	
Roofvogels:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Weidevogels:	Bert Stegeman	06-53232567
Wilde planten:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bomen:	Herman Hijink	0523-267661
Excursies:	John Roeden	0523-231161
Natuurgebieden:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vlinders:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bijen:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vleermuizen:	Jan van Hoek	0523-267269
Padden, amfibieën:	Marinus Oogjes	0523-263661
Paddenstoelen:	Geertje van der Berg	0523-683585
Landschapsonderhoud:	Wiebe Tolman	0523-261005
Redactie De Hommel:	vacant	
Publiciteit:	John Roeden	0523-231161
E-mailadres vereniging:	secretaris@ivnhardenberg.nl	
Website:	ivnhardenberg.nl	

**hardenberg
gramsbergen**

Parende slakken Brucht

Krentenboom Collendoorn

*De Hommel wordt ge-
drukt bij De Printsjob
in Hardenberg*

**Redactieadres:
Boerendijk 14
7691 Bergentheim**

Iedere natuurliefhebber is van harte welkom bij het IVN!

U ontvangt dan 5 x per jaar ons afdelingsblad "De Hommel" en 4 x per jaar het blad in kleur "Mens en Natuur" van het landelijke IVN.

U mag gratis meedoen aan alle excursies en andere IVN verenigingsactiviteiten en U kunt meedoen aan ons vrijwilligerswerk.

U ondersteunt onze vereniging met de volgende contributietarieven per jaar.

Leden € 17.50, huisgenoot-leden € 6.00, 3e uit één gezin € 3.00.

Jeugdleden € 6.00, 2e uit één gezin € 3.00.

Donateurs € 10.00.

Het lidmaatschapsjaar loopt vanaf 1 januari t/m 31 december. Opzeggingen vóór 15 november bij de ledenadministratie die bijgehouden wordt door mevr. Janny Leenheer (adresgegevens zie vorige pagina). De contributie wordt jaarlijks per automatische incasso geïnd. Het lidmaatschap vangt aan zodra de door u getekende machtigingskaart door de ledenadministratie is ontvangen. Ons IBAN bankrekeningnummer is: NL24 RABO 0384977006.